

Recente roofvogelliteratuur

Rob G. Bijlsma

Acharya R., Cuthbert R., Baral H.S. & Chaudhary A. 2010. Rapid decline of the Bearded Vulture *Gypaetus barbatus* in Upper Mustang, Nepal. Forktail 26: 117-120.

Tuusen 2002 en 2008 werden op tientallen dagen in juli en augustus trails gelopen in Nepal. De gieren binnen 500 m van de trails werden genoteerd. Het aantal waargenomen Lammergieren daalde van 2.79 per dag naar 0.76 per dag. Of deze afname te maken heeft met het gebruik van de ontstekingsremmer diclofenac, zoals geldt voor de gieren van het Indische Subcontinent, is onduidelijk (maar niet aannemelijk). (rajuhugul_13@yahoo.com).

Agostini N. & Panuccio M. 2010. Western Marsh Harrier (*Circus aeruginosus*) migration through the Mediterranean Sea: a review. J. Raptor Res. 44: 136-142.

Een ratjetoe van zichtwaarnemingen, vermengd met data afkomstig van radar en satellietzenders, moet een beeld geven van de doortrek van Bruine Kiekendieven in het Middellandse Zeegebied. Omdat de waarde van zichtwaarnemingen van trekkende vogels onduidelijk is (is dat een representatieve steekproef van wat er in werkelijkheid plaatsvindt, zeker indien gemeten op eilandjes in de Middellandse Zee?), zijn veel meer gegevens nodig van gesatellietzenderde of geloggerde vogels om trekstrategieën te achterhalen, en of die gekoppeld zijn aan leeftijd, geslacht, broedsucces en voedselaanbod in broed- en overwinteringsgebied. Tot die tijd: koffiedik-kijken. (nicolantonioa@tiscali.it).

Andreenkov O.V., Andreenkova N.G., Zhimulev E.I., Zhimulev I.F., Sinkov K.O. & Chepurov A.A. 2009. Nesting of the White-Tailed Eagle in Novosibirsk, Russia. Raptors Conservation 17: 145-148.

Waarnemingen bij een nest van een Zearend in Novosibirsk lieten zien dat deze soort 's winters in de buurt van het nest blijft (mits er open water aanwezig is), dat ze tegenwoordig zelfs binnen stadsgrenzen tot broeden overgaan (geen angst voor mensen), en dat jonge vogels van eerdere broedsels niet agressief worden bejegend door het ouderpaar. (oleg.andreenkov@mail.ru).

Arlettaz R., Krähenbühl M., Almasi B., Roulin A. & Schaub M. 2010. Wildflower areas within revitalized agricultural matrices boost small mammal populations but not breeding Barn Owls. J. Ornithol. 151: 553-564.

De industrialisering van de landbouw heeft het landschap dusdanig uitgekleeft dat planten- en diersoorten op grote schaal zijn verdwenen. Tegenwoordig wordt veel geld gestopt in het "revitaliseren" van het boerenland (in 1994-2003 in EU-landen al €24 miljard, in feite verkapte inkomenssteun voor boeren). Dat betekent zoveel als het aanleggen van leuke randjes langs desolate akkers. Hoe effectief zijn die randjes? In deze Zwitserse studie van gezenderde Kerkuilen blijkt dat ze bij voorkeur jaagden boven graanvelden en grasland, en alle andere habitattypes - inclusief randen met wilde-bloemen-mengsels – meden. Dat laatste kwam niet omdat er geen muizen zaten

(die waren er namelijk wel), maar omdat ze niet gepakt konden worden (te ruig). Het voorstel is dan ook om binnen en rondom de mengsels corridors aan te leggen, waar de uilen vrijuit kunnen jagen. Zou het niet veel effectiever zijn de landbouw in zijn geheel op een andere manier aan te pakken? (raphael.arlettaz@iee.unibe.ch).

Bakaloudis D.E. 2010. Hunting strategies and foraging performance of the short-toed eagle in the Dadia-Lefkimi-Soufli National Park, north-east Greece. J. Zool. 281: 168-174.

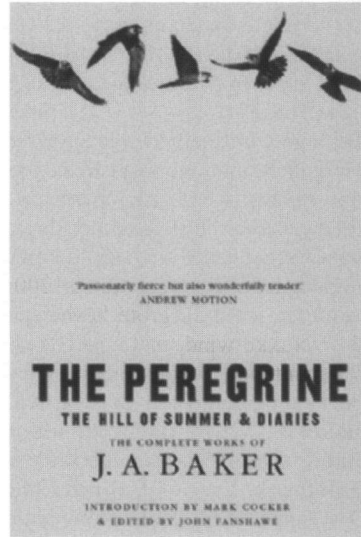
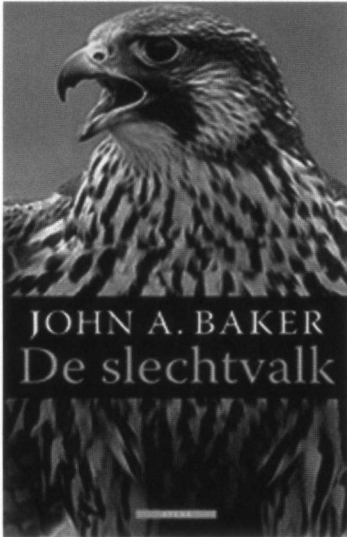
Bij lage windsnelheden jaagden Griekse Slangenarenden door middel van schroeven en bidden, bij hoge windsnelheden hingen ze simpelweg op de wind. Het energetisch dure bidden werd gecompenseerd door een hoge vangkans. De jaagactiviteiten over de dag liepen in de pas met de beschikbaarheid van slangen: in april en september overwegend in de middag, van mei tot en met augustus met een ochtend- en (kleinere) middagpiek. De suggestie dat er langer werd gefoerageerd naarmate het broedseizoen vorderde, en dat dat zou samenhangen met extra voedselbehoefte voorafgaande aan de trek, is interessant maar zou moeten worden getoetst. Vetten Slangenarenden voorafgaande aan de trek op? Wie gaat ze vangen, wie heeft ze gewogen en vetscores bepaald bij gedode beesten op trek?

Baker J.A. 2010. De Slechtvalk. Uitgeverij Atlas, Amsterdam. 224 pp. €18.90.

Baker J.A. 2010. The complete works of J.A. Baker: The Peregrine, The Hill of Summer & Diaries. Collins, London. 426 pp. €24.99.

Als aangestuurd door bovennatuurlijke krachten verschijnen in hetzelfde jaar twee heruitgaven van de klassieker van J.A. Baker. Volkomen terecht. Ik kocht het in de late jaren zestig bij De Slegte, waar het om onverklaarbare redenen terecht was gekomen. Een overrompelend boek, vooral voor het ontbottende vogelaartje dat ik toen was, met een meer dan gemiddelde belangstelling voor literatuur. Rondzwerven door de natuur, in je eentje, onder willekeurig welke weersgesteldheid... Het was door Baker subliem opgeschreven, in een gestileerd proza dat verademend werkte na de barokke taalstrapatsen van A.B. Wigman. Dat Uitgeverij Atlas besloot het boek opnieuw uit te geven (in dezelfde vertaling, met ornithologische adviezen van G.A. van Nie, inderdaad, vader van), is een zegen. Bedenk wel: het is geen 'snel' boek en dus in dit tijdsgewricht van sms, twitter, korte-adem, waan-van-de-dag en rechtse hobby's een anomalie. Maar wie wil onthaasten, en de hoofdstukken stukje bij beetje tot zich wil snoepen (elke avond enkele pagina's), vindt daar zintuigelijke natuurbeleving van de hoogste orde. De Britse heruitgave gaat nog een stap verder. Die hebben er het tweede boek van Baker, *The Hill of Summer*, en ongeveer 30% van zijn dagboekantekeningen aan toegevoegd. Meer boeken schreef Baker niet, in totaal maar 350 pagina's gepubliceerd proza. Toch wordt hij tegenwoordig alom gezien als een van de belangrijkste Britse schrijvers over natuur in de twintigste eeuw. Waar of niet waar, dat hij een goede waarnemer en schrijver was, staat buiten kijf. Zo kwam ik een zin tegen die de tegenwoordig veelgebruikte vluchtafstand (een maat die menselijke verstoring kan kwantificeren, FID ofwel Flight Initiation Distance) avant la lettre van een onovertroffen beschrijving voorziet: "Like all human beings, I seem to walk within a red-hot iron, a hundred yards across, that sears all life away." Zo is het maar net. Misschien dat natuurbeschermers, als ze zo'n beschrijving lezen (maar

ai, dat is nu net het probleem: ze lezen niet), opeens wél snappen waar het over gaat als recreatie ter sprake komt?

In de inleiding van de Engelse heruitgave, geschreven door Mark Cocker, wordt ingegaan op de persoon Baker, en op de wijze waarop hij waarnemingen deed en deze verwerkte tot genoemde klassiekers. Een enigmatische figuur, die – in tegenstelling tot wat je zou verwachten van iemand die geen auto kon rijden, alles op de fiets deed of lopend, en verknocht was aan natuur – werkte voor de Automobile Association. Hij bestreek een klein gebied in Essex, tegenwoordig op een uur rijden van London maar toentertijd zo ruraal als ruraal kan zijn. Een plot-vogelaar dus, eentje die zijn leven lang in hetzelfde gebied rondarde. Daar vormden de overwinterende Slechtvalken zijn passie. Het boek leest als een queeste met de Slechtvalk als Heilige Graal. Kennelijk beschreef hij zijn veldobservaties pas na thuiskomst in dagboeken. Deze aantekeningen dienden vervolgens als bron voor de boeken. (En eenmaal gebruikt, werden ze uit de dagboeken geschrapt.) Daarbij voegde hij net zo makkelijk verschillende waarnemingen uit verschillende jaren samen tot één gebeurtenis (een truc overigens die Wigman niet vreemd was). Zijn boeken zijn dan ook geen feitelijke verslagleggingen, maar een sublimatie van zijn indrukken in het veld. Onder vogelaars heeft dat tot veel discussie geleid: klopt het wel, is de fantasie niet met hem op de loop gegaan, waar exact vond dit alles plaats (er zijn vrijwel geen teksten te vinden op grond waarvan een plaatsbepaling mogelijk is, wat de boeken tijdloos maakt)? Allemaal weinig relevant: het is literaire fictie met een non-fictie achtergrond. (Toen ik het boek voor het eerst las, wist ik dit natuurlijk niet. Vandaar dat ik al lezende een lijstje bijhield van de prooien die Baker vond of geslagen zag worden, dat ter vergelijking van mijn eigen prooilijsten die ik rond Ede bijhield.) Bedenk verder dat Baker rondliep

in een diep vergiftigd landschap, waar juist soorten als Slechtvalk nagenoeg waren weggevaagd. Dat verleent De Slechtvalk voor een deel zijn mesmeriserende werking: met recht een zoektocht naar de Graal. Ik kan me nog goed herinneren hoe dat in 1968 op me overkwam: een gevoel van verlies van iets essentieels. Omdat we tegenwoordig worden doodgegooid met Slechtvalken, kan het misschien geen kwaad De Slechtvalk (nog eens) te lezen. Want die Slechtvalk mag dan zijn teruggekeerd, het landschap zoals beschreven door Baker is voorgoed verloren gegaan. Is dat erg? Ja, dat is erg. Voor wie dat niet begrijpt: laat deze kans op aanschaf en lezing je niet ontgaan.

Boedts B. 2010. Observations du Faucon concolore *Falco concolor* dans les environs d'Antananarivo, Madagascar. Bulletin African Bird Club 17: 220-224.

Madagascar is het belangrijkste overwinteringsgebied van de Leigrijze valk, een woestijnbewoner die broedt in het najaar en dan leeft van trekvogels. Onderhavige waarnemingen werden op c. 1200 m hoogte gedaan. Hier verbleven 2-8 individuen, die er jaagden op grote kevers (Cetoniinae) die van lage planten werden 'gelezen' (bij zwakke wind, tussen 09.00 en 16.00 lokale tijd). Over 2006-09 bleef het aantal overwinteraars min of meer gelijk. Van mensen trokken ze zich niet veel aan, maar de dichtheid van mensen was dan ook laag in deze regio. (boedtsbruno@yahoo.fr).

Bosch R., Real J., Tintó A., Zozaya E.L. & Castell C. 2010. Home-ranges and patterns of spatial use in territorial Bonelli's Eagles *Aquila fasciatus*. Ibis 152: 105-117. Havikarenden in NO-Spanje hadden activiteitsgebieden van 36-50 km², met veel overlap tussen het terreingebruik van de seksen van hetzelfde paar. Naarmate de dichtheid hoger was, kwam er ook overlap voor met de activiteitsgebieden van buurparen. Buiten de broedtijd werd het gebied waarover de vogels zich bewogen groter. (rafael.bosch.janer@telefonica.net).

Broch L., Cantin R., Cantin M., Jacquier S. & 2010. Un couple d'Autours des palombes *Accipiter gentilis* élève un poussin de Buse variable *Buteo buteo*. Nos Oiseaux 57: 112-114.

Op een haviksnest werd een bijna drie weken oud buizerdjong aangetroffen plus niet-uitgekomen ei (onduidelijk of het een buizerd- of haviksei betrof). Dit jong werd door het paartje havik gevoerd. Hoe dit tot stand was gekomen, bleef een raadsel.

Buchanan J.B. 2010. Is simultaneous hunting in winter by Merlins cooperative? J. Raptor Res. 44: 156-158.

Gezamenlijk jacht is een bekend verschijnsel onder valken. Deze studie beschrijft het voor overwinterende Smellekens in het westen van Washington. Op 253 jachtvluchten werd gezamenlijke jacht drie keer geconstateerd, soms door een stel met verschillende subspecifieke achtergrond en zonder duidelijke taakverdeling. In tien gevallen waren twee Smellekens aanwezig die opeenvolgend jaagden; dat resulteerde in vier prooivangsten, meer dan wanneer solitair werd gejaagd. Gelijkijdige aanwezigheid van twee Smellekens werd minder vaak vastgesteld na 1999 dan in de jaren tachtig (ondanks grotere inspanning in tijdsbesteding), wat een aanwijzing is dat de kans op predatie (door Slechtvalk) of kleptoparasitisme (prooi kwijtraken aan andere roofvogel) is toegenomen in de latere jaren. Niet zo gek: de roofvogelstand is ook in Noord-Amerika bijgetrokken; de huidige situatie is totaal anders dan die van enkele decennia geleden. (Joseph.Buchanan@dfw.wa.gov).

Chevallier D., Jiguet F., Baillon F. & Cavillin P. 2010. Satellite tracking of a Booted Eagle *Aquila pennata* during migration. *Ringling & Migration* 25: 62-64.

Een volwassen vrouwtje Dwergarend uit Frankrijk werd gedurende twee reizen van en naar Afrika via een satellietzender op de voet gevolgd. De vogel volgde een vaste trekweg (met soms een forse afwijking, die uiteindelijk toch weer op de vaste baan terecht kwam), met vaste tussenstops. Ze overwinterde op twee vaste locaties in Noord- en West-Nigeria. Deze vogel was trouw aan broed- en overwinteringsplaatsen, een verschijnsel dat – nu satellietzenders en loggers steeds meer in zwang komen – bij veel meer vogelsoorten wordt vastgesteld. Zelfs de timing van de tussenstops ontliet elkaar niets in opeenvolgende jaren. Maar laten we niet denken dat vogels robots zijn; de afwijkingen op deze patronen zijn veelbetekend, en bewijzen dat vogels óók flexibel kunnen zijn. (damien.chevallier@c-strasbourg.fr).

Dijk K. van 2010. Voedselkeuze van overwinterende Slechtvalken in de stad Groningen. *Grauwe Gors* 38: 4-11.

In voorjaar 2009 verbleven er 1-2 adulte Slechtvalken op hoge torens in het zuiden van de stad Groningen. De prooijist bevatte: 40 Kokmeeuwen, 7 Kauwen, 5 Stadsduiven, 5 Merels, 4 Kieviten, 4 Waterhoentjes, 4 Houtduiven, 3 Wintertalingen, 2 Stormmeeuwen, 2 Kramsvogels, 2 Spreeuwen, en 1 van Meerkoet, Scholekster, Kluut, Goudplevier, Watersnip, Koperwiek en Zwarte Kraai. Overwintering is al zeker vanaf 2000 gaande in de stad Groningen. (klaas.vdijk@hetnet.nl).

Dixon A. & Batbayar N. 2010. Artificial nests for Saker Falcons I: their role in CITES trade and conservation in Mongolia. *Falco* 35: 4-6.

Dixon N., Munkhjargal B., Shijirmaa D., Saruul A. & Purev-Ochir G. 2010. Artificial nests for Saker Falcons II: progress and plans. *Falco* 35: 6-8.

Geïnitieerd en betaald door Abu Dhabi, en uitgevoerd door een Britse valkenier en zijn Mongoolse kompanen, hebben de valkeniers zich gestort op het propageren van Sakervalken in Mongolië. En wel door op grote schaal (5000) kunstnesten aan te bieden op plekken waar nestplaatsen schaars zijn maar niettemin veel voedsel aanwezig is. Het idee erachter: Arabische valkeniers hebben wilde vogels nodig, en die worden – al dan niet legaal – uit andere landen gehaald. Uit Mongolië officieel 300 per jaar. In werkelijkheid worden er grote aantallen illegaal naar het Midden-Oosten verscheept. Door de stand op te krikken kan aan de vaag worden voldaan, hand in hand natuurlijk met het obligate verhaal van bescherming en educatie. Hoe komt het toch dat ik deze praat niet vertrouw? Wat is er makkelijker dan systematisch per district de 1.5 km uit elkaar staande kunstnesten (midden in de open steppe, dus je hoeft er niet naar te zoeken) af te rijden en de jonge valken te oogsten? Wat nou afspraken en officiële quota's. Het gaat hier om gemakkelijk verdiend geld, een presenteerblaadje, corrupte landen en grote belangen. Me dunkt: de ideale manier om wat bij te klussen. Of hier nu ongelooflijke naïviteit achter steekt, of verregaande doortraptheid, je ne sais pas. Dat dit niet goed gaat aflopen, lijkt me evident.

Faveyts W. 2010. Individuele herkenning van Wespendienven *Pernis apivorus*: boeiend en nuttig. *Natuur.oriolus* 76: 37-42.

Handvatten voor onderscheid naar geslacht en individu, geïllustreerd met een reeks van duidelijke foto's. Belangrijk bij karteringen en populatie-onderzoek. (wouter.faveyts@telenet.be).

- Ferrer M. & Penteriani V. 2009. Non-independence of demographic parameters: positive density-dependent independency in eagles. J. appl. Ecol. 45: 1453-1459.** Over 1954-2004 nam de deelpopulatie van de Spaanse Keizerarend in de Coto Doñana eerst toe (tegelijkertijd nam het broedsucces af), stabiliseerde daarna (geen verandering in broedsucces), om vervolgens af te nemen (broedsucces ook afnemend). Tegelijkertijd nam de sterfte onder volwassen sterk toe, vooral door vergiftiging door jagers in de gebieden rondom het Nationale Park (jaarlijks 6% in 1992-2004). De combinatie van toenemende sterfte onder broedvogels en verminderd broedsucces (dus minder instroom van floaters) heeft deze deelpopulatie op de rand van uitsterven gebracht. Bijvoeren sinds 1990 bracht geen soelaas, omdat daarmee de sterfte onder volwassen vogels niet werd teruggebracht. (mferrer@ebd.csic.es).
- Filippi-Codaccioni O., Moussus J.-P., Urcun J.-P. & Jiguet F. 2010. Advanced departure dates in long-distance migratory raptors. J. Ornithol. 151: 687-694.** In de Organbidexka-pas in de westelijke Pyreneeën wordt sinds 1981 systematisch roofvogeltrek geteld tussen 15 juli en 15 november. Een ideale dataset om te kijken of er in dat tijdvak verschuivingen in de timing van de doorkomst zijn opgetreden. Jaarlijks passeren gemiddeld 40.000 roofvogels in 14 soorten. Hiervan vertoonden er acht een duidelijke verschuiving in de datum van passage. Blauwe Kiekendief, Buizerd en Torenvalk komen tegenwoordig gemiddeld later langs (let wel: allemaal korte-afstandstrekkingen), soorten als Bruine Kiekendief, Sperwer, Zwarte Wouw, Visarend, Dwergarend, Wespandief en Grauwe Kiekendief juist eerder (afgezien van Sperwer allemaal lange-afstandstrekkingen, de Grauwe Kiek net niet significant in zijn vervoeging). Geen verschillen werden gevonden voor Slangenarend, Boomvalk, Rode Wouw en Smelleken. Zou de Sperwer reageren op de passage van zijn hoofdprooi (kleine zangvogels), die óók eerder langskomen? Of vormen de Sperwers die op de Organbidexka langskomen het lange-afstandstrekkinge gedeelte van de populatie? Jammer genoeg wordt ook in deze studie geen rekening gehouden met sekse- en leeftijdsverschillen in doortrek. De hier geconstateerde algehele verschuivingen zouden best wel eens beperkt kunnen zijn tot één leeftijds- of seksegroep. En wat heeft dat dan te beduiden? Welke gevolgen heeft dat op de ecologie van een soort? En hoe zit het in het voorjaar, als een vroege aankomst op de broedplaats gunstig uitwerkt op de broedresultaten (en wat als er verschillen zijn in de mate van vervoeging of verlaten naar geslacht; je hebt toch echt een man en een vrouw nodig om een broedsel te starten.)? Een gegronde reden deze exercitie te herhalen in andere delen van Europa (waar de auteurs ook op aandringen), liefst gesplitst naar leeftijd en geslacht, en inclusief het voorjaar. (ofc@mnhn.fr).
- Foysal M. 2010. Study of the breeding behaviour of Red-necked Falcon *Falco chicquera* around Dhaka, Bangladesh. BirdingAsia 13: 64-67.** Anekdotische waarnemingen bij nesten van Rooineekvalkies in Bangladesh. Nesten in kokospalmen, hoogspanningsmast en op een watertank.
- Galarza A. & Dennis R.H. 2009. A spring stopover of a migratory osprey (*Pandion haliaetus*) in northern Spain as revealed by satellite tracking: implications for conservation. Animal Biodiversity and Conservation 32: 117-122.**

Een gesatellietzenderd adult vrouwtje Visarend leverde 145 preciese locaties tijdens een verblijf van tien dagen in NO-Spanje. Op grond daarvan bleek dat de slaappleaatsen voornamelijk waren gelegen in beschermd gebied, op minstens 200 m van wegen en gebouwen en binnen 1 km van de foerageergebieden. Overdag bleken de posities voor 76% uit bos te komen; ook hierbij wordt gedacht aan een voorkeur van de vogel om in ongestoorde gebieden te vertoeven. Studies als deze laten zien dat toetsing van telemetrie-gegevens aan de werkelijkheid noodzakelijk blijft; zonder ter plekke te kijken, kun je natuurlijk van alles bedenken. (roydennis@aol.com).

Grande J.M., Serrano D., Tavecchia G., Carrete M., Ceballos O., Diaz-Delgado R., Tella J.L. & Donazar J.A. 2009. Survival in a long-lived territorial migrant: effects of life-history traits and ecological conditions in wintering and breeding areas. *Oikos* 118: 80-590.

Voor Spaanse Aasgieren werden geen invloeden van sekse of conditie in de nestjongenfase op overleving gevonden onder 835 individueel gemerkte vogels. Dat was wel het geval met de NDVI (Normalized Difference Vegetation Index, een indicator voor de primaire productiviteit) van de geboortegebieden: de overleving van juvenielen was daarmee positief gecorreleerd. Met andere woorden: de leefomstandigheden vroeg in het leven van een Aasgier bepalen (deels) zijn overleving in latere jaren. Overlevingskansen stegen met vorderende leeftijd, van 73% in de eerste 2 levensjaren naar 78% op een leeftijd van 34 jaren. Bij vogels van 5 jaar oud daalde de overleving naar 60%, de leeftijd waarop ze volwassen worden en mogelijk op zoek gaan naar een eigen territorium. Bij nog oudere leeftijd steeg de overleving weer naar 75% (niet-broedvogels) en 83% (broedende volwassen vogels). Van die laatste categorie was de overleving beter als ze zich hadden gevestigd in de betere territoria. Alle leeftijds categorieën correleerden positief met de NDVI in hun Afrikaanse overwinteringsgebieden. (manu.grande@usask.ca).

Fontijn W.-J. 2009. Influx van Roodpootvalken in het voorjaar van 2008. *Grauwe Gors* 37(1): 47-51.

Waarnemingen tussen 2 mei en 1 juni, in totaal 50 (daaronder 22 adulte en 3 onvolwassen mannen en 6 adulte en 3 onvolwassen vrouwen).

Grubač B. & Veleviski M. 2010. The Lanner Falcon *Falco biarmicus* in Macedonia. *Falco* 35: 9-11.

De stand van de Lannervalk voor Macedonië wordt op 25-35 paar geschat (2002-09), mogelijk licht in de lift. Ze bewonen er riviervalleien, vlaktes en bergachtige streken. Nestplundering door mensen kwam geregeld voor, op sommige plekken jaar na jaar. Het broedsucces was met 1.57 jong per paar aan de lage kant, vooral als gevolg van menselijk ingrijpen (uithalen, afschot). (grubacbratislava@gmail.com).

Hernández-Matías A., Real J., Pradel R., Ravayrol A., Vincent-Martin N., Bosca F. & Cheylan G. 2010. Determinants of territorial recruitment in Bonelli's Eagle (*Aquila fasciatus*) populations. *Auk* 127: 173-184.

Twee populaties Havikarend werden in detail gevolgd in Spanje. Gemiddeld kwam 10% van de geboren jongen terug naar de geboorteplaats. Nestjongen geboren in territoria met goed broedsucces liepen een grotere kans later als rekrut zelf aan de bak te komen. Vrouwtjes vestigden zich op grotere afstand dan mannetjes (en in

Catalonië verder dan in Frankrijk). Territoria die al eerder bezet waren, in gebieden met een hoge dichtheid, waren het aantrekkelijkst voor onervaren broedvogels om zich te vestigen. (ahernandezmartin@ub.edu).

Horváth M., Szitta T., Firmánszky G., Solti B., Kovács A. & Moskát C. 2010. Spatial variation in prey composition and its possible effect on reproductive success in an expanding Eastern Imperial Eagle (*Aquila heliaca*) population. Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae 56: 187-200.

Tussen 1995 en 2004 werden in Hongarije 434 nestelpogingen in 81 verschillende territoria van Keizerarenden gemonitord. De 1297 prooiresten omvatten 43 vogel- en 16 zoogdiersoorten (resp. 532 en 764 ex.). Haas, Hamster en Fazant waren de belangrijkste. Waar Hamsters overwogen in het menu, was het reproductieve succes minder dan waar Hazen de boventoon voerden.

Hout P.J. van den 2009. Mortaliteit is het topje van een ijsberg van angst; ver Slechtvalken en steltlopers in de Waddenzee. Limosa 82: 12-133.

In het Waddengebied is de Slechtvalk een gewone overwinteraar geworden; of het aantalsverloop zoals geschetst in deze studie reëel is, is niet zeker (grote aantallen ontbrekende waarden uit de begintijd van de tellingen zijn berekend). De stelling dat niet zozeer directe predatie, maar eerder de kans om te worden gepredeerd, van invloed is op de prooivogels (hier steltlopers), lijkt zonneklaar. Deze 'angst' bepaalt het gebruik van ruimte en tijd door prooivogels. (piet.van.den.hout@nioz.nl).

Johnson J.A., Tingay R.E., Culver M., Hailer F., Clarke M.L. & Mindell D.P. 2009. Long-term survival despite low genetic diversity in the critically endangered Madagascar fish-eagle. Molecular Ecology 18: 54-63.

De totale populatie van deze zeearendsoort wordt geschat op 100-120 paren. In vergelijking met Zeearend, Afrikaanse Visarend en Witkoparend is de genetische variatie in deze eend van Madagascar erg laag. Alles wijst er echter op dat deze soort al honderden, zo niet duizenden, jaren op een laag populatieniveau heeft geleefd, zodat de geringe genetische variatie niet het gevolg kan zijn een recente genetische bottleneck. Het voortbestaan zal dan ook meer afhangen van habitatbescherming en uitbanning van vervolging, dan van pogingen de genetische variatie te vergroten. Dat zal met de huidige ontbossingssnelheid op Madagascar niet meevallen. (jajohnson@unt.edu).

Kal'avsky M., Fend'a P. & Holecevá M. 2009. Arthropods in the nests of the Common Kestrel (*Falco tinnunculus*). Slovak Raptor J. 3: 29-33.

Van 25 nesten van Torenvalken in stadse en rurale gebieden in en rond Bratislava werd het nestmateriaal geanalyseerd. Maar liefst 4486 arthropoden werden gedetermineerd, behorend tot de ordes van Coleoptera, Mesostigmata, Prostigmata, Astigmata, Oribatida, Diptera en Siphonaptera. Het gaat om mijten, vliegenuitwerpselen, volwassen kevers en vliegen. Drie families van ectoparasieten werden aangetroffen, goed voor 26% van de totale arthropodenhoeveelheid.

Karyakin I.V., Nikolenko E.G. & Tomilenko A.A. 2009. New records of the White-Tailed Eagle breeding in Novosibirsk District, Russia. Raptors Conservation 17: 148-150.

Normaliter broeden Zeearenden vlakbij water, maar in de naaldbossen van Karakan werd een nest op 1900-2900 meter afstand van het dichtstbijzijnde water gevonden.

Dit paar zat nabij kolonies van de Altaimarmot, getuige vondsten van braakballen en prooiresten inderdaad de hoofdprooi van dit paar. (ikar_research@mail.ru).

Krüger O., Grünkorn T. & Struwe-Juhl B. 2010. The return of the white-tailed eagle (*Haliaeetus albicilla*) to northern Germany: Modelling the past to predict the future. *Biological Conservation* 143: 710-721.

Vanaf het moment dat de Zeearend weer in Sleeswijk-Holstein opdook, in 1947, is deze populatie op de voet gevolgd. Over de periode van 1947 tot 1974 was de stand stabiel, hoewel populatiemodellen een jaarlijkse afname van 6.1% voorspelden. De suggestie is dat dit alleen mogelijk is vanwege immigratie. (Het alternatief, dat de gebruikte parameters niet deugen, wordt verworpen, maar zou zeer wel een rol gespeeld kunnen hebben: hun adultenoverleving kan zelfs nog hoger hebben gelegen dan wordt aangenomen, een suggestie die ook verklaart waarom de genetische diversiteit in deze mini-populatie in stand kon blijven; zie Hailer *et al.* 2006, in *Biology Letters* 2: 316-319). Vanaf de late jaren zeventig verbeterde de reproductie aanmerkelijk, waardoor de populatiegroei vanaf 1985 in een stroomversnelling kwam. De betere jongenproductie wordt geacht het gevolg te zijn van het verbod op gebruik van persistente pesticiden (vooral DDT), en van nestbescherming. De huidige populatie in Sleeswijk-Holstein groeit nog steeds, al beginnen de eerste dichtheidsafhankelijke effecten zich af te tekenen: een toename van territoriale conflicten (maar nog geen afname van reproductie of overleving). De draagkracht van deze deelpopulatie wordt becijferd op 255 paren (indien habitatverschillen erbij worden betrokken, is dat 122-224 paren). In het hoofdverspreidingsgebied (6600 km²) bevinden zich momenteel (2008) 57 territoriale paren (waarvan 53 broedend). Er kan dus nog wat bij. (ok208@bath.ac.uk).

Kubacka J., Zmihorski M., Mirski P. & Rejt L. 2010. Central-place foraging in an urban landscape: body mass of Common Voles (*Microtus arvalis* Pall.) caught by breeding Kestrels (*Falco tinnunculus* L.) is positively correlated with availability of hunting sites. *Polish J. Ecol.* 58: 387-392.

Op basis van gewichten van veldmuizen, zoals vastgesteld aan de hand van resten in braakballen, suggereren de auteurs dat Torenvalken kleinere Veldmuizen vangen als ze daarvoor verder moeten vliegen vanaf het nest (het gaat hier stadsbewonende valken). Dat zou kunnen samenhangen met lichtere muizen in het stadscentrum (niet onderzocht), of sterkere competitie op plekken waar de valkendichtheid het hoogst is. (justyna.kubacka@uj.edu.pl).

Lehikoinen A., Byholm P., Ranta E., Saurola P., Valkama J., Korpimäki E., Pietiäinen H. & Henttonen H. 2009. Reproduction of the common buzzard at its northern margin under climatic change. *Oikos* 118: 829-836.

In de periode 1979-2004 schoof de broedcyclus van Buizerds in Finland met 10 dagen naar voren onder invloed van de warmer wordende voorjaren. Tegelijkertijd rukte de isocline van het broedbegin ongeveer 200 km noordoostwaarts op. Toch leidde dit niet tot verbeterde broedprestaties van de Buizerds. Dat had te maken met het feit dat de temperaturen in de vroege zomer niet zijn veranderd sinds de jaren zeventig (samenvallend met de vroege jongenfase). Zodoende hebben de nestkuikens te maken met slechtere opgroei-omstandigheden dan voorheen. Dat kan mogelijk nog beroerder

worden als de voorspellingen van toenemende zomerneerslag gaan uitkomen. (Het is niet duidelijk om welke Buizerd het gaat: 'onze' of de ondersoort *vulpinus*; die laatste is een lange-afstandstrekker, de eerste een korte-afstandstrekker of standvogel.) (aleksi.lehikoinen@helsinki.fi).

Linnartz L. & van Straalen D. 2010. Zeearenden op het Hellegat. *Sterna* 55(april): 10-11.

Balts en takkensleperij van een tweede- en derdejaars Zeearend gemeld voor Hellegatsplaten en Ventjagersplaat. Na 16 februari echter geen waarnemingen meer. Dit zou in theorie de vierde broedplaats van Zeearenden in Nederland kunnen worden.

López-Darias M. & Rumea B. 2010. Status and population trend of Eleonora's Falcon *Falco eleonora* in the Canary Islands. *Ornis Fennica* 87: 35-40.

De Eleonora's Valk is sterk toegenomen als broedvogel in de Canarische Eilanden: 61 paren in 1970, 64 in 1983, 64 in 1987, 200 in 2000/01 en 307 in 2007/08. Een betere bescherming speelt daarbij een rol (vanaf 1986 in gang gezet, en hoewel de handhaving niet je-dat is, is de situatie toch verbeterd), en verwijdering van geiten en katten van sommige eilanden. De vogels broeden weinig op kliffen die aan passaatwinden zijn blootgesteld in de broedtijd (mdarisa@ipna.csic.es).

Middleton P. 2010. Winter roosting behaviour of Hen Harriers in northern England. *British Birds* 103: 60-61.

Enkele kleine slaappleaatsen van Blauwe Kiekendieven werden ook overdag door de vogels benut. Getuige individueel herkenbare vogels, jonge mannetjes, vond uitwisseling tussen slaappleaatsen plaats (gebied 7 km² groot, met 7 slaappleaatsen, maar onduidelijk hoe ver de plekken van elkaar lagen). (33 Wilthorpe Road, Barnsley S75 1JA).

Merono-Opo R., Margalida A., Arredondo A., Guil F., Martín M., Higuero R., Soria C. & Guzmán J. 2010. Factors influencing the presence of the cinereous vulture *Aegypius monachus* at carcasses: food preferences and implications for the management of supplementary feeding sites. *Wildl. Biol.* 16: 25-34.

De aanwezigheid van Monniksgieren op voederplekken is afhankelijk van hoeveelheid en type karkassen die worden aangeboden, met een voorkeur voor middelgrote spierbrokken en kleine stukjes vlees en pezen. Ook dichtheid en broedstadium hebben effect op de duur van de aanwezigheid van deze gierensoort op voerplaatsen in Spanje. (margalida@inf.entorno.es).

Moshkin A.V. 2009. Kleptoparasitism – one of the hunting techniques of the Peregrine Falcon that became common under condition of the increase in its number in the Southern Ural Mountains, Russia. *Raptors Conservation* 17: 93-97.

In 2005-09 werd de populatie Slechtvalk in Bashkiria op 478 paren geschat. De dichtheid varieerde in 1997 van 8.3-9.3 paren per 100 km rivier (Sakmara, Zilair), in 2005-09 was dat 12.0-12.5 paren per 100 km rivier. Van 31 goed bekeken territoria waren er 22 gelegen in territoria van andere roofvogels en uilen (vooral Oehoes). In één slechtvalknest werden de resten gevonden van Zwarte Wouw, Havik, Buizerd en Oeraluil, naast die van steppemarmotten. Al deze prooien waren afgetroggeld van Keizerarenden; 12 aanvallen van een Slechtvalk op een voedseldragend

mannelijke Keizerarend resulteerden 10x in succesvol afpakken van diens prooi. Op een andere plek trachtte een Slechtvalk de vis van een Visarend te stelen; zijn nest bevatte inderdaad visresten (naast veren). In een derde nest werden resten van steppemarmotten en haas gevonden, ook suggererend dat deze waren afgepakt van Keizerarenden. Uit het stuk wordt niet duidelijk of dit fenomeen vroeger minder vaak voorkwam, al suggereert de titel dat wel. Zie ook Buchanan 2010, hierboven. (Moshkin_Alex@mail.ru).

Muñoz A.-M., Toxopeus B., Elorriaga J., Gonzalez J.-M. & Yáñez B. 2010. First record of a communal roost of Short-toed Eagles *Circaetus gallicus*. Ibis 152: 173-175.

Gedurende een periode met slecht weer (harde wind, regen) werd er half maart 2009 bij Cadiz (Zuid-Spanje) een gemeenschappelijke slaappleats van Slangenarenden ontdekt (136 exemplaren). Vermoedelijk hadden deze vogels de trek onderbroken vanwege het beroerde weer. De vogels begonnen de slaappleats direct na zonsopkomst te verlaten; binnen 45 minuten was 75% van de vogels vertrokken. Overigens is dit niet de eerste gezamenlijke slaappleats ooit; in het verleden werden al identieke waarnemingen bij Gibraltar gedaan, zoals ook in Italië (Guido Premuda *in Riv. ital. Orn.* 74, 2004: 76-80) (roman@fundacionmigres.org).

Muriel R., Casado E., Schmidt D., Calabuig C.P. & Ferrer M. 2010. Morphometric sex determination of young Ospreys *Pandion haliaetus* using discriminant analysis. Bird Study 57: 336-343.

Voor zinvolle beantwoording van ecologische vragen is een onderscheid naar geslacht van groot belang. Maar hoe een man van een vrouw te onderscheiden? Bij roofvogels is dat iets makkelijker dan bij veel andere vogels: vrouwen zijn immers groter dan mannen. Helaas is er ook veel overlap. In dit verhaal wordt een handvat geboden om het geslacht van nestjonge Visarenden van 40-73 dagen oud met grote zekerheid (maar niet 100%) te bepalen. Hiertoe werden externe maten genomen (vleugellengte, gewicht, tarsus en voorarm), en bloed afgenomen (om de sekse met zekerheid vast te stellen). Voorarm en tarsus bleken het best te voldoen; indien tegen elkaar uitgezet, trad een vrijwel vlekkeloze scheiding op tussen mannen en vrouwen (op 61 jongen werden slechts 1 mannetje en 2 vrouwtjes verkeerd gesekst via deze methode). (muriel@ebd.csic.es).

Ogada D.L. & Keesing F. 2010. Decline of raptors over a three-year period in Laikipia, central Kenya. J. Raptor Res. 44: 129-135.

Roofvogels werden geteld in drie proefvlakken met elk 6 vlakken van 200x200 m (4 ha); van de 18 vlakken werden er zes random gekozen die maandelijks lopend werden geteld. De studie suggereert een afname van 70% over de 3-jaars periode. Dat lijkt me totale onzin. Zes vlakjes van elk 4 ha tellen, en dan nog een deel van de vogels rubriceren als 'gier' of 'valk', en dat over slechts 3 jaar zonder enige kwantificering van het voedselaanbod (afgezien van vee, dat zou zijn toegenomen), zegt weinig. Drie jaar is te kort, de vlakjes zijn te klein, de kwaliteit van de waarnemingen is ondermaats. Wel een goed idee om in Afrika systematisch te monitoren onder gebruikmaking van een goed opgezette studie; met uitzondering van zuidelijk Afrika is dat nog nergens ousance in Afrika. (darcyogada@yahoo.com).

Ortego J., Cordero P.J., Aparicio J.M. & Calabuig G. 2010. Parental genetic characteristics and hatching success in a recovering population of Lesser Kestrels. J. Ornithol. 151: 155-162.

In een herstellende populatie van de Kleine Torenvalk in Centraal-Spanje verbeterde het uitkomstsucces van de eieren met het vorderen van de tijd (1991-2006). Dit wordt opgevat als een herstel van een genetische flessehals die was ontstaan toen het slecht ging met deze populatie. Deze studie is in zoverre zwak dat de genetische kenmerken van de ouders alleen werden onderzocht in de laatste vijf jaar van de studie. (joaquin.ortego@uclm.es).

Ouweneel G.L. 2010. Zeearenden in de noordelijke Delta deze winter. Sterna 55(april): 7-10.

In de winter van 2009/2010 werden in de noordelijke Delta minimaal zeven Zeearenden vastgesteld, waarvan drie geringde en vier ongeringde (die laatste in de Biesbosch). De vogels prefereerden de rustigste plekken.

Panuccio M. & Agostini N. 2010. Comparison of the water-crossing behavior of Western Marsh Harriers (*Circus aeruginosus*) and European Honey Buzzards (*Pernis apivorus*) during autumn migration. Chinese Birds 1(1): 30-35.

Bij afwezigheid van wind staken Bruine Kiekendieven zonder pardon de centrale Middellandse Zee in ten tijde van de najaarstrek; solitaire Wespddieven deden hetzelfde. Bij tegenwind onderbraken ze de trek. Groepen Wespddieven trokken zich van wind weinig aan, ongeacht hun leeftijd. Hoewel juvenielen de boventoon voerden onder de Wespddieven, werden er toch ook aardig wat adulte vogels waargenomen (die geacht worden ZW of ZO te vliegen, via resp. Gibraltar en het Midden-Oosten). De auteurs suggereren dat het om onervaren adulten gaat, die de veiligste oversteek nog niet kennen. (nicolantinioua@tiscalinet.it).

Posse B. 2010. Afflux spectaculaires de Vautours fauves *Gyps fulvus* en Suisse (2005-2009). Nos Oiseaux 57: 3-24.

In Zwitserland is de Vale Gier sinds 2000 een jaarlijkse gast. In de vijf jaar vanaf 2005 werden maar liefst 219 waarnemingen van 587 individuen gedaan. Tussen 1900 en 2005 waren dat slechts 71 individuen en 48 waarnemingen. De meeste gieren verschijnen tussen midden mei en midden juli, veelal alleen of als duo. Zeer zelden betreft het verzwakte dieren. De bulk zwerft rond en is verre van stationair. Deze gegevens duiden erop dat deze vogels afkomstig zijn uit de groeiende kolonies in ZO-Frankrijk, eerder dan uit de met voedselschaarste kampende Spaanse populatie.

Rohwer S., Ricklefs R.E., Rohwer V.G. & Copple M.M. 2009. Allometry of the duration of flight feather molt in birds. PLoS Biol. 7(6): e1000132. doi:10.1371/journal.pbio.1000132

Slagpenruï kost tijd en energie. Maar doordat veren slijten, is het een noodzakelijk kwaad. Het is al veel langer bekend dat kleine vogels hun vliegveren jaarlijks vervangen (soms 2x per jaar), terwijl grotere vogelsoorten (>3 kg) jaarlijks slechts een deel van hun veren vervangen (en er 2-3 jaar over doen om alle vliegveren 1x te vervangen). In deze studie wordt de ruï van vogels uitgezet op een schaal naar lichaamsgewicht en totale slagpenlengte. De ruï doet er disproportioneel langer over naarmate een vogel zwaarder is, terwijl dat voor slagpenlengte zelfs nog langer duurt. Van de vier genoemde

roofvogels, Lammergier, Vale Gier, Torenavalk en Visarend, bedraagt de snelheid van de slagpengroei resp. 6.6, 4.4, 4.2 en 7.9 mm per dag. De maximale vliegkracht is voor kleine vogels groter dan voor grote, wat verklaart waarom grote vogels niet (goed) kunnen vliegen met grote gaten in hun vleugel (in tegenstelling tot kleine vogels). Het deed mij afvragen waarom Oriëntaalse Wespendienven zoveel grotere ruigaten hebben tijdens de najaarstrek dan onze Wespendienven (die zelden rui vertonen tijdens trek, en lichter zijn). De auteurs proberen ook de rui van de uitgestorven *Argentavis magnificens*, een 70 kg zware aasetende loebas uit het Mioceen met een spanwijdte van 7 meter, te achterhalen. Ze denken dat de vogel eens in de 2-3 jaar een simultane rui deed. Zou hij zich daarbij inderdaad in een grot hebben teruggetrokken? Konden we maar tijdreizen.

Sánchez-Zapata J.A., Eguía S., Blázquez M., Moléon M. & Botella F. 2010. Unexpected role of ungulate carcasses in the diet of Golden Eagles *Aquila chryaetos* in Mediterranean mountains. *Bird Study* 57: 352-360.

Op basis van de traditionele manier van prooien verzamelen (resten en braakballen van/bij nesten) leken kadavers van herten nauwelijks belangrijk voor Spaanse Steenarenden. Door camera's te plaatsen bij resten van herten die achterblijven bij plezierjacht konden de onderzoekers aantonen dat deze (de kadavers) vaak werden benut. Maar liefst 57% van de kadavers kon op een bezoekje van Steenarenden rekenen; 90% van de territoriale arenden maakte gebruik van deze voedselbron, en dat het gehele jaar door. Hieruit blijkt maar weer dat onderzoek naar de eetgewoonten van roofvogels niet zo eenvoudig is. (mmoleonpaiz@hotmail.com).

Schoppers J. 2010. Buizerd dood in camouflagenet jacht in Duivensche Broek. *Vlrek* 27(2): 48-49.

Een juveniele Buizerd verstrikte zich in een camouflagenet dat was opgehangen ten behoeve van ganzenjacht, en vond daar de dood.

Śliwa P., Mkwka K. & Reył Ł. 2009. Migrations and wintering of the Kestrel (*Falco tinnunculus*) in Poland. *The Ring* 31(2): 59-69.

Van de volwassen Torenavalken werden de meeste in Polen teruggemeld (46 van de 48), bij de juvenielen was dat 27 van de 32. De Torenavalken van Noord-Polen overwinteren voornamelijk in het zuiden van het land. Van de buitenlandse valken kwam het merendeel uit Finland. Van 13 als nestjong geringde valken was de afstand tussen geboorteplaats en nestplaats gemiddeld 1.8 km (SD=2.9). Volwassen valken bleven trouw aan hun nestplaats. (promno@zpkww.pl).

Sotnár K. & Topercer J. 2009. Estimating density, population size and dynamics of Common Buzzard (*Buteo buteo*). *Slovak Raptor J.* 3: 1-12.

De buizerdpopulatie wordt voor Slowakije geschat op 15.000 paren, gebaseerd op steekproefsgewijze tellingen in 7377 km-hokken en in vaste telgebieden. In 2008 werd een aantal uitgevlogen jongen per succesvol nest gevonden van 1.2 (N=310).

Sotnár K. & Obuch J. 2009. Feeding ecology of a nesting population of the Common Buzzard (*Buteo buteo*) in the Upper Nitra region, Central Slovakia. *Slovak Raptor J.* 3: 13-20.

Voedselresten werd verzameld op buizerdnesten in Slowakije tijdens de gebruikelijke nestcontroles (2006-08, N=606). Zoogdieren maakten 67% van het totaal uit, vogels 17%, amfibieën en reptielen 7% en ongewervelden 10%. Tijdens de veldmuispiek

in 2007 aten de valleibroedende Buizerds voornamelijk Veldmuizen, Buizerds aan de randen van de vallei echter vooral Rosse Woelmuizen en Mollen; hogerop in de bergen deden de Buizerds het met Grote Bosmuizen. In het muizendaljaar 2008 waren de broedresultaten slecht en steeg het aandeel ongewervelde dieren op de nesten. De meest gevangen vogelsoorten waren juveniele Zanglijsters en dito Gaaien, onder de amfibieën overwoogen Padden, onder de reptielen Hazelwormen. Dat lijkt dus veel op wat er in Nederland wordt gegeten (afgezien van de Grote Bosmuizen).

Sternalski A. & Bretagnolle V. 2010. Experimental evidence of specialised phenotypic roles in a mobbing raptor. Behav. Ecol. Sociobiol. 64: 1351-1361.

In West-Frankrijk komen twee typen man Bruine Kiekendief voor, namelijk bruine en grijze. Daarnaast zijn er verschillen in verenkleed naar leeftijd en sekse. In deze studie werd het pestgedrag van Bruine Kieken, gesplitst naar leeftijd, geslacht en kleurfase, experimenteel getoetst op slaappleaatsen door op verschillende afstanden van de slaappleaats opgezette of plastic vossen, kraaien of Oehoes aan te bieden. De grijze mannen deden nauwelijks mee aan het pesten, in tegenstelling tot de bruine mannen. Grijze mannen hebben een hoger eumelanine-gehalte, dat op zijn beurt wordt geassocieerd met meer agressie (en dus afzien van sociale interacties?). De bruine mannen zijn waarschijnlijk wat socialer en coöperatiever ingesteld op de winterse slaappleaatsen. Geen idee wat dit precies betekent voor overleving of reproductie. (sternalski@ecbc.cnrs.fr).

Sundev G., Yosef R. & Birazana O. 2009. Brandt's Vole density affects nutritional condition of Upland Buzzard *Buteo hemilasius* on the Mongolian Grassland Steppe. Ornithologia Fennica 86: 131-139.

Bij de Mongoolse Buizerds in de steppe van Mongolië speelde het muizenaanbod een grote rol in de veerontwikkeling van nestjongen. Bij een hoog aanbod lagen de groeistrepen in veren verder uit elkaar dan in gebieden zonder muizen (resp. 3.9 en 2.2 mm per 24-uurs periode). Het aantal hongermaliën was negatief gecorreleerd met muizenaanbod: dus meer hongermaliën in muizengebieden. Dat laatste is omgekeerd aan wat je verwacht, en de auteurs hebben er dan ook geen duidelijke verklaring voor (hun idee, dat dit te maken heeft met groeistrepen – meer groeistrepen dus minder hongermaliën – lijkt me wat ver gezocht). Ongeacht voedselaanbod werd bij zowel groeistrepen als hongermaliën een effect van jongenpositie binnen het nest gevonden: de oudste jongen waren het beste af, en vanaf het tweede jong werden er geen binnen-nestverschillen meer gevonden. Als ik deze studie goed begrijp, zijn groeistrepen en hongermaliën alleen gemeten aan één staartpen die bij een leeftijd van 42-50 dagen werd verzameld. Dat lijkt me sowieso onverstandig, omdat de allocatie van hongermaliën vermoedelijk afhankelijk is van type veer en plaats in vleugel en staart. Kortom, een interessante poging om conditieverschillen binnen en tussen nesten te meten, maar methodologisch niet sterk. (ryosef@eilatcity.co.il).

Tapia L., Domínguez J. & Rodríguez L. 2009. Using probability of occurrence to assess potential interaction between wind farms and a residual population of golden eagle *Aquila chrysaetos* in NW Spain. Biodivers. Conserv. 18: 2033-2041.

Op basis van het historische en huidige voorkomen van Steenarenden in Galicië, en hun habitatkeus, blijken de huidige en toekomstige windmolens sterk te overlappen met gebieden waar de arenden voorkomen. (luis.tapia@usc.es).

Telleria J.L. 2009. Overlap between wind power plants and Griffon Vultures *Gyps fulvus* in Spain. *Bird Study* 56: 268-271.

De plaatsing van windturbines moet aan tal van voorwaarden voldoen, waaronder een evaluatie van de invloed ervan op het milieu. Niettemin overlappen de huidige 13.044 turbines al op grote schaal met de verspreiding van kolonies van Vale Gieren in Spanje (c. 22.000 paren). Het is bekend dat gieren een van de talrijkste slachtoffers van windturbines zijn. Voeg dat bij de maatregelen die genomen zijn om de gekke-koeienziekte tegen te gaan (vooral sluiting van open-lucht-afvalplaatsen), en de toekomst voor Vale Gieren in Spanje ziet er niet best uit. (telleria@bio.ucm.es).

Terraube J., Arroyo B.E., Mougeot F., Katzner T.E. & Bragin E.A. 2010. Breeding biology of Montagu's Harrier *Circus pygargus* in north-central Kazakhstan. *J. Ornithol.* 151: 713-722.

Deze studie van Grauwe Kiekendieven vond plaats in de zapovednik Naurzum in Kazachstan in 2000, 2006 en 2007. Het zijn hier boomsteppevogels die hun eieren leggen tussen 26 april en 7 juni (gemiddeld 13 mei, N=49). Ondanks een grote variatie in legbegin waren ze gemiddeld vroeger dan de vogels in West-Europa. De legselgrootte was 4.44 (spreiding 2-6, N=50, geen daling in de loop van het seizoen). Gemiddeld 30% van de nesten mislukte. Het menu bestond voor ruim de helft uit hagedissen, aangevuld met kleine zoogdieren, vogels en insecten. De Grauwe Kieken hier doen het nog aardig, maar zowel in als buiten het reservaat vinden grote veranderingen plaats die vroeg of laat hun weerslag zullen vinden op deze soort. Interessant in ieder geval dat de Grauwe Kiek in de steppes van Kazachstan eerder start met broeden dan in West-Europa (dat op ongeveer dezelfde breedtegraad ligt); waar overwinteren deze vogels in Afrika, komen ze eerder terug, gaan ze sneller tot broeden over zodra gearriveerd op de broedplaatsen? (Julien.Terraube@uclm.es).

Zoratto F., Carere C., Chiarotti F., Santucci D. & Alleva E. 2010. Aerial hunting behaviour and predation success by peregrine falcons *Falco peregrinus* on starling flocks *Sturnus vulgaris*. *J. Avian. Biol.* 41: 427-433.

Het jachtgedrag van Slechtvalken werd bekeken in de nabijheid van twee winterslaapplaatsen van Spreeuwen. Van de 328 jachtvluchten was 23% succesvol. Een jachtvlucht telde vaak meerdere aanvallen, en was eerder succesvol naarmate deze korter duurde. Bovendien waren aanvallen op solitaire vogels succesvoller dan op groepen (al waren de meeste jachtvluchten gericht op groepen). De meest gebruikte, en tevens succesvolste, tactiek was de verrassingsaanval. De constante predatiedruk op deze roestplaatsen resulteerde niet in een verandering van het gebruik ervan door Spreeuwen.